

¹ La tinc anotada de Torà, de tots els pobles de Cardós i Vall Ferrera, etc. — ² Ferrer Guinart, *Rond.*, p. xxi; Moll; *DAG*.

APIA, vell germanisme per a 'destral', del mateix origen que el fr. *hache*, potser pres de la llengua d'oc, on tanmateix predomina *apcha* sobre *àpia*, veg. DCEC, s. v. *hacha* (antic gallicisme arrelat en castellà i també usat en el llenguatge cavalleresc català de l'Edat Mitjana).

Apiadar, V. *pietat* *Apialar*, V. *peu* *Apianar*, V. *piano* (PLA) *Apiar*, *apiari*, V. *abella* *Apiatat*, V. *pietat*

Apiatxar: és enterament fantàstica la notícia que aqueix mot deforme s'hagi usat mai a Barcelona ni en cat. oriental (¿s'ha usat realment a les Illes?, ¿potser algun desembarcador de Maó?); *AlcM* registra també una variant *apiotxar* com usada en algun altre port de les Illes: semblen termes del furbesco d'alguns ports italians, com *crepar* i grosseries així.

Apical, *apici*, *apicle*, V. *àpex* *Apícola*, V. *abella* *Apiconada*, *apiconador*, *apiconar*, V. *picar* *Apicultor*, *apicultura*, V. *abella* *Apifonat* i *apiponat* s'usarien en el Pont de Suert: potser derivats de *pifia* amb alguna influència d'*apedaçat* i de *pipó*, però cal dir que no he sentit mai aquests mots en aquella terra i caldria començar per establir quina de les dues és la forma usual, i si fou donada per gent coneixedora o per algun lexicògraf improvisat *Apifug*, V. *abella* *Apigotar* (?), V. *pila* *Apilada*, *apiladissa*, *apilador*, *apilament*, *apilar*, *apilarar*, *apilastrat*, *apilocar*, *apilonar*, *apilotada*, *apilotament*, *apilotar*, V. *pila* *Apinyadis*, *apinyament*, *apinyar*, -*nat*, *apinyolar*, V. *pinya* (PI) *Apinzellar*, V. *pinzell*

Apiornar, mot local, d'existència prou dubtosa, mal documentat (usual a Vic segons *DAG*): potser per **apoïrnar* provinent d'un **apaisnar* derivat amb síncope de l'oc. ant. i fr. ant. *païsson* 'pastura, apeixament' *apaïssar* «nourrir, repaître, paître».

Apiotxar, V. *apiatxar* *Apiponar*, V. *apifonar* *Apiramidat*, V. *piràmide* *Apirèctic*, *apirèxia*, V. *piro* *Apirrostat*, V. *pirossa* (cf. PORRA) *Apissarrat*, V. *pissarra* (DCEC PIZARRA) *Apitarrar*, V. *pitarra* (PAPARRA) *Apitat*, V. *pit* *Apiter*, V. *api*

Apitgerat, grafia isolada (en un escriptor poc informat, *DAG*.) segurament per *apitxerat*, derivat de *pitxer* (pròpiament 'amb perfil de línia elegant com un pitxer').

Apitjar (??), V. *apitxat* *Apitoflat*, *apitonador*, *apitonament*, *apitonar*, *apitrada*, *apitrador*, *apitrament*, *apitrar*, -*at*, *apitregar*, *apitrerar*, *apitronar*, V. *pit*

APITXAT, indico breument ací (tinc sobre això escrita una nota que no trobo) que el nom d'aquest parlar essencialment valencià (els dialectòlegs l'hem fet extens a parlars de Ribagorça i Aragó, de característiques semblants) definit per l'absència de sonores palatals i sibilants, i de *v* labiodental, no crec que vingui, com se sol dir, del verb català *pitjar* 'prémer'

(l'aplicació semàntica del qual potser és concebible però no gens evident), sinó d'una metàtesi d'un **atxipat*, que no crec documentat en aquesta forma, però sí que ho és en la variant *atxibat* (també s'ha escrit *agivat* i grafies semblants), nom que se li va donar també.¹ Aquesta és derivada del nom de Xiva dels Serrans: denominació molt justa perquè no cal dir que els xurros —des de Sogorb i Vilamalefa, passant per Xiva i Xest, fins a Tous—, són els més decididament incapaçs de pronunciar els sons *ğ* i *z*, i que aquest tipus de pronúncia es va propagar per l'Horta en els Ss. xv-xvi formant taca d'oli des dels Serrans, el centre geogràfic dels quals l'ha constituït i constitueix precisament Xiva, vila cabdal dins aquesta comarca.

Aquest és nom estrany no sols al lèxic castellà i català, i no menys inexplicable per l'àrab, com és evident pel fet que el so de *ç* no existeix en aquesta llengua (si bé fou acceptat de vegades per l'hispanoàrab, de fonts principalment hispàniques). El nom, però, es repeteix en una altra zona de fort substrat mossàrab, i també en una localitat de vella tradició, en *Xiva de Morella* (gentilici *xivatans* d'aire antic). La grafia antiga en tots dos casos era *Chiba*,² i crec que es tracta d'una pronúncia una mica arabitzada en lloc de *Chipa*, continuador normal del ll. *çĒPA* 'ceba'³ en mossàrab.

En la variant etimològica *atxibat*, el contacte mantingut amb la forma morisca *Chiba* va fer que també s'hi arabitzés la -*p*- en -*b*-, mentre que en la forma predominant amb metàtesi, *apitxat*, es conservaria la -*p*- de l'etimològic **Chipa*, ajudant-hi alhora la influència pseudo-etimològica del cat. *pitjar* (¿existeix realment un *apitjar* en el sentit de 'pitjar' com admet *AlcM* atribuint-ho a Calaceit i Eivissa, localitats justament veïnes de pobles o zones de llenguatge *apitxat*: o hi ha un malentès?).

¹ Com tinc testificat en la nota que no trobo. Ho van usar diversos escriptors o folkloristes de la zona central valenciana, de la mena de F. Martínez-Martínez, Bertran i Baldoví, MGadea, Escalante, CROS, no recordo quants d'ells; jo mateix sé que ho vaig sentir cap a Torrent o Ribarroja. — ² L'oficial *Chiva* és deguda al patró del cast. *chivo*, *chivato*, amb el qual naturalment no té res a veure. Tant el Xiva serrà com el morellà s'escau que són a la distància màxima de les comarques valencianes on es manté la distinció de *v* i *b*. — ³ No intento provar que el conreu de les cebes sigui una riquesa especial de la zona serrana, sobre tot no disposant de la nota que tenia escrita. Que sigui molt important a la zona central valenciana és segur; d'allí és típica la «barraqueta de cebes» (per conservar-ne a l'engròs) i pertot té molta fama la *ceba valenciana* en general (p. ex. a Mallorca), la de comarques valencianes com Gandia, Xàtiva, etc. en particular.

Apivor, V. *abella*

APLACAR, 'apaivagar', derivat savi del ll. *placare*